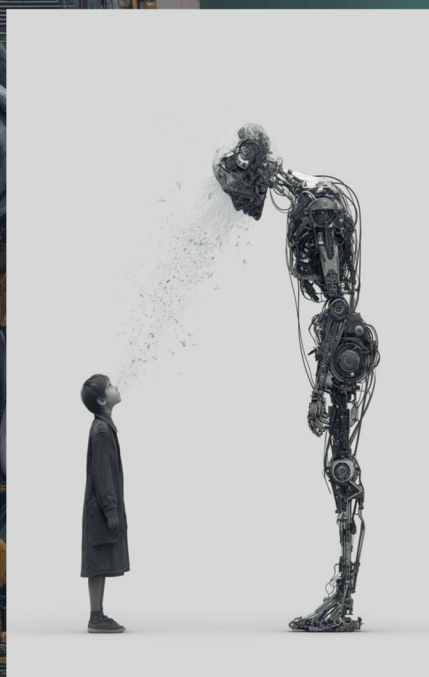

Matti Luostarinen

Kirjoittamaton kirja

Ex scriptis quaerere nexus absentes

Kirjoittamaton kirja

EX SCRIPTIS QUAERERE NEXUS ABSENTES

Kirjoittamaton kirja

Ex scriptis quaerere nexus absentes

Muistelmakirja 75 vuotta

Kuvitettu laitos

© 2026 Matti Luostarinen

Kustantaja: BoD · Books on Demand, Mannerheimintie 12 B,
00100 Helsinki, bod@bod.fi

Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273, 22763 Hampuri, Saksa

ISBN: 978-952-80-7561-5

Kansi ja kuvat: Vellu Luostarinen / robotiikka

Toimitus ja taitto: Outi Huhtala

www.clusterart.org

Sisällys

Osa 1: Abstract - Kirjojeni takakannen tekstejä	7
Osa 2: Johdantoa muistelmille.....	10
Osa 3: Paluu johdantoon	13
Osa 4: Lyhyt kuvaus kirjailijasta.....	19
Osa 5: Muistelmakirja – NYT.....	25
Osa 6: Muistelmakirja Nyt – loppuluvut	32
Osa 7: Cluster Art and Art of Clusters 70 years.....	41
Osa 8: Botrus Art – Arte Clusters	43
Osa 9: Finland’s big year 2017 - Suomi sata	50
Osa 10: Mikä kaikki on tekoälyä?	60
Osa 11: Muistelmakirja II	67
Osa 12: Mikä ei ole tekoälyä?.....	75
Osa 13: Muistelmakirja III – Kaikkien muistelmakirjojeni äiti.....	80
Osa 14: Avausluku	83
Osa 15: Munkkiyhteisön jäsenen henkilökuva	89
Osa 16: Matti Luostarinen 75 vuotta – muistelmat juhlapöytäkirjassa	95
Osa 17: Suomalainen abstrakti.....	98
Osa 18: “Cluster Art and Art of Clusters 70 years.” “Muistelmakirja NYT. The way of my life.”	107
Osa 19: Ajan määrittely: Ihmiskunnan epäonnisin käsite ja sen kirot	110
Osa 20: Botrus Art and Art of Clusters – Cluster Art II.....	118
Osa 21: Historiallinen lähestymistapa (vuosi 2024)	130
Osa 22: Uudempi lähestymistapa ja vuosi 2025.....	139
Osa 23: Mistä muistelmakirjansa kirjoittanut tunnetaan?.....	143
Osa 24: Kuka onkaan kirjan kirjoittaja?	146
Osa 25: Kysymys uudelleen toistaen.....	150
Osa 26: Rottakuningas: Tulevaisuuden Suomea etsimässä	154
Osa 27: Sinä sanoit, me sanoimme	160
Osa 28: Miksi vihollinen katoaa algoritmisessa maailmassa?	166
Osa 29: Uusi teknologia ei ole vihollinen, vaan yhteiskehittäjä	169
Osa 30: Ketju ilman arvaamista	171
Osa 31: Ex scriptis quaerere nexus absentes	173
Osa 32: Kirjoitettu kirja	175
Osa 33: Hybridiyhteiskunnasta illuusioyhteiskuntaan	178
Osa 34: Sosiaalisen median ja tekoälyn yhteiskunnallinen dilemma	184
Osa 35: Ex scriptis quaerere nexus absentes II	188
Osa 36: Kysymys dilemmasta	196

Osa 37: Social media and robotic.....	205
Osa 38: Talviolympialaisia seuraten	208
Osa 39: Kirjailija ja poikkitieteinen mediatoimija	214
Osa 40: Saamelaisten kansallispäivä	217
Osa 41: Yhteenveto saamelaisuudestamme	222
Osa 42: Maassa, joka muistaa meidät – saamelaisen kertomus Suomesta.....	225
Osa 43: Kirjailijaelämää.....	229
Osa 44: Kirjailijan työstä	231
Osa 45: Vapaaseen tahtoon: retrofuturistiseen aikaan	238
Osa 46: Homo Nexus ja eksponentiaalinen ihminen – Luovuuden renessanssi	251
Osa 47: Oman aikamme esipuhe	257
Osa 48: Rottakuninkaasta algoritmikuninkaaksi	265
Osa 49: Tulevaisuuden Suomea etsimässä	271
Osa 50: Algoritmikunikaan aikaan – Agropoliitasta rottakunikaan kautta algoritmikunikaaksi ..	279
Osa 51: Algoritmit ja suomalaisuus – tekoäly ja Agricolan Suomi	281
Osa 52: Agricola ja algoritmit.....	289
Osa 53: Retroversiosta retrofuturistiseen aikaan.....	298
Osa 54: Kansalaismediastamme jokamiehen tekoälyyn.....	305
Osa 55: Hybridiyhteiskunnasta illuusioyhteiskuntaan	307
Osa 56: Ekoyrittäjyys ja innovatiiviset klusterit	313
Osa 57: Ekologinen klusteri ja innovaatiopolitiikka	316
Osa 58: Ancient robot – Leonardo da Vinci (AI-tulkinta).....	324
Osa 59: Homo Nexus ja luovuuden renessanssi	337
Osa 60: Eksponentiaalinen ihminen ja luovuuden renessanssi	341
Osa 61: Matka kohti retrofuturistista aikaa	347
Osa 62: Luovuus ja retrofuturistinen aika - illuusioyhteiskunta	353
Osa 63: Jungeria lainaten.....	360
Osa 64: Algoritmit ja tieteen rajat.....	369
Osa 65: Liber Librorum	381
Osa 66: Kirjailijaelämää vuonna 2026	387
Osa 67: Homo Nexus – Ihmiskunnan uusi vaihe.....	396
Osa 68: Kognitiivinen dissonanssi ja balanssiteoriat II	400
Osa 69: Maailman onnellisin maa.....	402
Osa 70: Man made lakes and human helth	410
Osa 71: Kirjailija uutena retrofuturistisena hybridinä.....	427
Osa 72: Maratonjuoksijan matka	431
Osa 73: Homo Nexus ja uusi tiede – Kulttuurinen ja filosofinen haaste.....	436
Osa 74: Homo sapiens kontra Homo nexus – lopuksi	453

Osa 75: Kirjasta Maailman yhteinen akseli	463
Osa 76: Kirjoittamaton kirja: Muistelmakirjan osa II	473
Osa 77: Loikkaus kohti tekoälyä ja robotiikkaa	479
Osa 78: Axis mundi communis – Maailman yhteinen akseli	490
Osa 79: Dualismin tulevaisuus	494
Osa 80: Suurkulttuurien dualismi.....	498
Osa 81: Loppulaukka – kirjan tärkeimmät sivut ovat odottamassa	501
Osa 82: Suomen Sodan päivänä.....	511
Osa 83: Towards a better geographical world view	513
Osa 84: Kirjoittamaton kirja on paras kirja	521
Osa 85: Vihollistajattoman ajan alku.....	537
Osa 86: Loppuluku	543
Osa 87: Demokratian kriisikö?.....	545
Osa 88: Fortune favors the brave - Vicente Manansala (AI-tulkinta)	548
Osa 89: Innovaatiopolitiikan uusi tuleminen - Imitoinnista innovointiin	551
Osa 90: Cluster theory - Lee Krasner (AI-tulkinta).....	558
Osa 91: Minna Canthin ja tasa-arvon päivämme.....	563
Osa 92: Alkuperäisiä tekstejä täydentäen	568
Lähdeluettelo	585
Ex scriptis quaerere nexus absentes	595

Osa 1: Abstract - Kirjojeni takakannen tekstejä

Perinteisen esipuheen ja samalla myös abstraktin sivuutan nyt muistelmissani hakien kymmenistä viimeisimmistä kirjoistani niiden takakannen tekstin. Kertokoot ne lukijoilleni abstraktina nyt käsillä olevan kirjani sisällöstä.

Kaikkien liki 150 kirjani takakannen teksti veisi tilaa yli kymmenkertaisen määrän eli yli sata sivua. Johonkin raja on aina vedettävä. Nyt se olkoon lähdeluettelo kirjani lopussa muistelmateoksen tukena aiheesta aidosti kiinnostuneille.

Uusimmat viimeisten vuosikymmenien kirjat avautuvat jopa kotisivuiltani www.clusterart.org ilmaiseksi kenen tahansa luettavaksi.

Kymmenen näytettä takakannen tekstinä on siten vain vaatimaton saate kohti lähdekirjojeni tuhansien sivujen lukijoilleni. Se on saate ja abstrakti käsitteelle: "Ex scriptis quaerere nexus absentes".

Tulevan muisto. Mitä tapahtuu, kun aika ei kulje eteen- eikä taaksepäin, vaan alkaa kiertyä? Tämä poikkitieteinen teos yhdistää tutkijan elämäntyön, filosofisen pohdinnan ja kulttuurisen muistin ainutlaatuisiksi matkaksi kolmen ajan halki - menneeseen, nykyhetkeen ja tulevaan. Kirja käy läpi lapsuuden muistot, suvun vaietut tragediat ja historiallisen perimän merkityksen samalla, kun se kysyy: mitä on olla ihminen eksponentiaalisessa maailmassa, jossa tekoäly ja yhteiskunta haavevat uutta suuntaa?

Teos on kertomus muistamisesta, merkityksestä ja rajojen ylittämisestä. Sen sivuilla kohtaavat lampuotien tarinat, luostarilaitoksen perintö, tutkijan tie, poliittinen kahtiajako ja kirjailijan kutsumus - kaikki sulautettuna osaksi hiljaista mutta kantavaa perintöä, joka ylittää sukupolvet. Tämä kirja ei vain kerro tarinaa: se haastaa ajattelemaan, oivaltamaan ja muistamaan sen, mistä ei koskaan olisi pitänyt vaieta.

Liber librorum: arctic babylon - homo nexus - ex machina. Miten mahdollistaa muutamaan sataan sivuun kirjailijan aiemmin julkaistut liki 140 kirjaa, jotka käsittävät yli puolivuosisataisen aikakauden, vuodesta 1970 vuoteen 2025? Tämä teos yhdistää aikamme suurten tieteenalojen ristiriidat, algoritmien roolin ja poikkitieteellisen ajattelun - luoden kokonaisuuden, jossa tiede ja teknologia kietoutuvat toisiinsa.

Liber Librorum tuo yhteen sivilisaation nousun ja tuhon (Arctic Babylon), teknologian ja evoluution sulautumisen (Homo Nexus) sekä teknopoliksen ja agropoliksen vastakkainasettelun (Ex Machina). Prof. PhD, ScD Matti Luostarisen ja tekoälyn käymä syvä dialogi avaa meille tulevaisuuden perspektiivejä ja yhdistää menneet aikakaudet - maalaten samalla laaja-alaisen kuvan ihmiskunnan kehityksestä ja sen mahdollisista suuntauksista. Tämä on kertomus ajasta, joka muuttaa kaiken - matka menneisyydestä tulevaisuuteen, kohti tuntematonta maailmaa, jossa ihmiskunnan kohtalo kietoutuu yhteen teknologian ja tiedon kehityksen kanssa.

Homo Nexus ja uusi tiede. Kirja vie lukijan aikakauteen, jossa tieto ja teknologia etenevät nopeammin kuin koskaan. Kirja käsittelee mahdollisuuksia ja haasteita,

joita tekoäly, algoritmit ja robotiikka tuovat mukanaan. Se pohtii, miten voimme hyödyntää teknologiaa vastuullisesti ja rakentaa tulevaisuutta, jossa suomalaiset arvot, yhtenäisyys, luottamus ja ihmisoikeudet, ovat keskiössä.

Suomalaiset arvot - yhtenäisyys, luottamus ja ihmisoikeudet - eivät ole vain kansallisia saavutuksia. Ne ovat vientituotteita maailmaan, joka tarvitsee kipeästi empatiaa ja kykyä ajatella kokonaisuutta. "Suomi on suuri, kun se on esimerkki muille." Tämä kirja on kutsu olla juuri se esimerkki.

Axis mundi communis vie lukijansa matkalle pisteeseen, joka yhdistää kaiken: taivaan ja maan, menneen ja tulevan, hengen ja aineen.

Kirja kuljettaa läpi ajattoman tilan: matka, jossa tekoäly oppii ja peilaa ihmisen kokemuksia. Verkostojen kautta, joissa tieto, tunne ja havainnot kietoutuvat, paljastuu, miten maailman akselit virtaavat arjessa, myyteissä ja yhteisessä kohtalossamme. Lopulta pysähdymme saman taivaan alle, ja ymmärrämme, että olemme aina olleet siellä - yhdessä.

Sanat tyhjiydestä - ääni ajasta. Tämä on kertomus sanoista, jotka nousivat tyhjiydestä - hiljaisuuden takaa, sieltä missä historia oli katkaistu ja kieli vaiettu. Se on ääni ajasta, joka horjuu sodan, pelon ja unohduksen reunalla. Kun hiljaisuus murtuu, paljastuu se, mitä ei haluttu kuulla: vanha viisaus, uusi kieli - ja totuus, jota emme enää voi paeta.

Algoritmikuningas. Kansakunnan matka luovan teknologian renessanssiin ja pitkälle kehittyneeseen algoritmikuninkaan aikaan, agraarissa Suomessa aikanaan syntyneiden suurten ikäluokkien edustaessa vielä vanhuksinamme hybridiyhteiskunnan kouristelua. Väestöpyramidin kääntyessä ylösalaisin - lapsia syntyessä enää vain kolmasosa siitä, mitä heitä syntyi 1940-luvulla ja vielä 1950-luvun alussa.

Tätä kirjoittaessani kirjallisuuden Nobel meni Etelä-Koreaan ja suomalainen nobelistimme on puolestaan hänkin sota-aikojemme muisto. Läntinen naapurimme ei kieltämme hyväksynyt edes Pohjoismaiden neuvostossa viralliseksi kieleksi. Olemme kuitenkin tänään rinnakkain Nato-jäseniä. Keskustelen kirjassani luontevasti kvanttiteknologiasta ja sen valtaisista mahdollisuuksistamme algoritmien ja tekoälyn nyt yhteisenä kielenämme. Edellisen kirjani aikainen rottakuningas on kuitenkin vielä mukana taustalla.

Ekoyrittäjäisyys ja innovatiiviset klusterit: systeemiajattelua ja luovaa teknologiaa. Elämme luovan teknologian renessanssin aikaa ja joudumme pohtimaan kulttuurimme kehitystä pitkälle kehittyneen teknologian valossa. Sosiaalisen median sekä tekoälyn yhteiskunnallinen dilemma ohjaa meitä hybridiyhteiskunnan ja illuusioyhteiskunnan kanssa rinnakkain. Botrus art ja Arte clusters eivät kuvataiteissa ole sama asia kuin Cluster Art and art of clusters. Ekologinen klusteri ja innovaatiopolitiikka väitöskirjan nimenä 2000-luvun alussa on joutunut uudenlaisen tarkastelun kohteeksi vain 20 vuotta myöhemmin. Kolmas väitöskirja olisi nyt kaukana tieteiden välisestä suuresta sodastamme (Big science war). Vain nälkä ruoan mausteena on muuttumaton - Cibi condimentum fames est.

Homo Nexus, eksponentiaalinen ihminen, on uuden kulttuurisen aikakauden symboli, jossa teknologia, luovuus ja ihmiskeskeisyys sulautuvat yhdeksi kokonaisuudeksi. Luovuuden renessanssi ei ole vain paluuta menneiden aikojen

kukoistukseen, vaan eksponentiaalisen innovaation vallankumous, jossa tieteen, taiteen ja teknologian rajat hämärtyvät. Kirja pohtii, kuinka tekoälystä ja bioteknologiasta tulee ihmisen laajennuksia, jotka mahdollistavat syvemmän yhteyden itseemme ja ympäröivään maailmaan. Post-sapien kulttuuri luopuu lineaarisesta kehityksestä ja siirtyy kohti emergenttiä, monimutkaista ja holologista näkökulmaa. Kirjan sydän on kysymys: mitä on olla ihminen maailmassa, jossa rajaton potentiaali kohtaa eksistentiaaliset rajat? Se on tulevaisuuden käsikirja, jossa tavoitteena ei ole vain ymmärtää, vaan ylittää ihmisen rajat ja rakentaa maailma, jossa luovuudella on uusia ulottuvuuksia.

Teesi, Antiteesi, Synteesi: Mytomania, Eskapismi, Putinismi. Samaan aikaan kun tekoäly tukeutui päätöksentekoomme ja vastuullisuus kasvoi, väkiluvultaan pienet Pohjoismaat Suomi, Ruotsi, Norja, Tanska ja Islanti olivat sielläkin kansakuntien kärjessä. Ei vain elämänlaadussa, sananvapaudessa, demokratian toimivuudessa tai onnellisuudella kansakuntia vertaillen. Sen sijaan turvallisuuden pohdinta, aseet ja sodan äänet, ei ollut militaristisena ilmiönä ensimmäisten joukossa. Tätä ei sivistysvaltio enää tarvitse, ajateltiin.

Pandemian myötä muutos alkoi kuitenkin näkyä eristäytymisenä ja täydellinen shokki koettiin Venäjän hyökättyä Ukrainaan, sodan kasvot paljastivat, miten rajan takana Venäjällä kaikki olikin toisin. Pohjoismaat tiivistivät yhteistyötään ja Natosta sotilasliittona tuli yllättäen yhteistyömme avainsana. Käsitteet teesi, antiteesi ja synteesi tarkoittivatkin rajan takana Venäjällä mytomaniaa, eskapismia ja putinismia. Dualismi koki sekien renessanssin ja syntyi suljettu ja itsერიitoinen yhteiskunta, pelon maatiede.

Tiede ja sen klusterit "cluster illustrate" valaistuksen välineinä, ei ollutkaan enää voimassa, Suomen talvisotana kokema helvetti, sota ihmisen äänenä, käynnistyi jälleen idästä, Venäjältä. Syntyi ylimielisyyden hybridi, Boababin siemenet olivat jääneet kitkemättä Pikku Prinssin lukijoilta, kaaosteoriat tunkivat idästä shakkia pelaavaksi kerrotun kulttuurin venäläisiin kertoihin aiemmin luottaen.

Teesistä, antiteesistä ja synteesisistä olikin tullut sairaalloista valehtelua, todellisuuden pakoilua ja läntisen maailman pohdinnan hyveet oli käännetty menneen maailman ja maailmansodan kauhuista kertovaksi putinismiksi. Suomessa talvisodan petoksesta, Mainilan laukauksista muistuttavaksi kauhuksi idän ja lännen välissä asuen. Olematta kuitenkaan enää naiivi ajopuu vailla varautumista geopolitiisiin faktoihin.

Retroversiosta retrofuturistiseen aikaan - Vuoden 2024 kirjojen kooste tuo yhteen kuusi teosta, jotka tarjoavat syvällisen katsauksen teknologian, yhteiskunnan ja kulttuurin nykypäivään luodaten myös tulevaisuutta. Teknologian rooli vuoden 2024 muutoksissa on mullistanut uutisoinnin, tekstintuotannon, kuvituksen ja luku-tottumukset. Tämä teos vie lukijan syvälle poikkiteolliseen maailmaan, jossa luonnontieteet, teknologia, algoritmit ja robotiikka sulautuvat yhdeksi voimakkaaksi kokonaisuudeksi. Yksilö ei ole vain ajattelija, vaan myös toteuttaja - luoden uudenlaisia mahdollisuuksia ja avaamalla ovia yhteiskunnan ja kulttuurin vallankumoukselliseen kehitykseen.

Hauen laulu. Lapsuudessa lausumistani runoista moni liittyi luontoon. Yhteen tunnetuimmista "Hauen lauluun", jouduin tutustumaan Oulun yliopiston Maantieteen laitoksen komeassa kirjastossamme. Aaro Hellaakosken tuotanto juuri

maantieteilijänä, ei niinkään runoilijana kuin tiedemiehenä ja opettajana, kiehtoi rinnan vaikkapa Sakari Topeliuksen kanssa.

”Maamme kirja” on ollut kauan luetuin maantieteen oppikirjamme saaden yli 50 painostakin. Suomalaiset rakastavat maantiedettä ja historiaa - mutta myös lyyristä kieltään, onomatopoeettista, monitieteistä pohdintaa. Hauen laulu toi mieleen luonnonkuvauksen moniulotteisimman tavan - samaan aikaan realistisen ja surrealistisen, kalan, linnun ja oravan hybridin, lapsena vaikeasti lausuttavan ja kaiken perinteisen samalla kyseenalaistavana. Se oli runo vapauden rytmistä, lapselle rakkaan kalan ja linnun asetelmasta runoilevana aikuisena, Väinämöinen Orfeustaan hakevana, luonnonlait kumoavana hämmennyksenä.

Elämä nyt on hauen laulua: Kosteasta kodostaan, nous hauki puuhun laulamaan. Kun puhki pilvien harmajain, jo himersi päivän kajo. Ja järvellä heräsi nauravain lainehitten ajo. Nous hauki kuusen latvukseen, punaista käpyä purrakseen. Lie nähnyt kuullut haistanut, tai kävyn päästä maistanut sen aamun kasteenkostean loiston sanomattoman. Kun aukoellen luista suutaan, longotellen leukaluutaan. Niin villin-raskaan se virren veti, että vaiken linnut heti. Kuin vetten paino ois tullut yli, ja yksinäisyyden kylmä syli.

Osa 2: Johdantoa muistelmille

Ennen kirjaamaani abstraktia ja sen hieman yli kymmentä kirjaani olin ehtinyt julkaista yli 130 kirjaa. Jotain niistäkin tulisi muistelmassa mainita. Ehkä silloin sopivin kohta löytyy abstraktin jälkeen johdannosta? Näin lukija pääsee sisälle kirjailijan tuotantoon välittömästi ja hakematta sitä hänen kovin runsaasta tuotannostaan muistelmakirjaa selaillen. Sen vuoro tulee tämän jälkeen. Kirjan nimi on sekin pohdittu tähän tarkoitukseen ja samalla toteutuu algoritmien aikanaan minulle esittämä pyyntö. Voisimmeko kirjoittaa toisen osan näistä avaintöistäni ja etenkin ”Agropolis Strategiasta” tai miksei myös käsitteestä ”Cluster art and Art of clusters” ja samalla noudattaa käytäntöä, jossa olen ehtinyt kirjoittamaan jo toisen ja laajennetun painoksen myös toisesta väitöskirjoistanikin ”Ekoyrittäjyys ja innovatiiviset clusterit: systeemiajattelua ja luovaa teknologiaa”. Kirja on vuodelta 2024 eikä siten vielä iällä pilattu.

Kotini ja sen puutarha muistuttaa ristinmallisine rakennuksineen laboratoriota. Teos ”Cluster and Art of clusters” on sen etupihalla ja muut kiertävät vastapäivään ympäri runsaan tuhannen neliön tonttiani. Kun niistä kuvasi suomalaisen television ammattinsa osaava ohjaaja ”Puutarhaunelmien” ohjelmaansa, hän havaitsi kuinka työni veistoksina ovat paritöitä eikä niitä tulisi koskaan myydä saati päästää rapautumaan. Lupasin pitää siitä huolen siinä missä kasvustostakin suojaamassa töitäni.

Kansa antoi eniten ääniä kisailussa maamme kauneimmasta puutarhasta, mutta oma pyyntöni oli pysyä sivussa tuosta itse kilpailusta monestakin syystä ja voitajaksi julistettiin Karjalasta lähtöisin oleva perinnepuutarha. Myöhemmin turistilauma alkoi häiritä kahta vanhusta puutarhassaan ja se oli suljettava. Olin itse vaurutunut tähän ja jatkoin työtäni puolisoni Maijan kanssa sekä samalla kirjoja kirjoittaen sekä poikkitieteisen tutkijan eläkevuosiani odotellen. Niiden tulo syntyi surullisella tavalla ja työpaikkani murhenäytelmää sivusta tuolloin seuraten. Se muistutti minua vastaavasta onnettomuudesta aikanaan myös Ounasjokilaaksossa.

Perhesurmat tai onnettomuudet ovat niistä julmimmat. Altaiden alle jääneet monikertaiset evakot ja heidän kertomuksensa värittyivät oman aikamme katastrofeilla. Näiden julmien kohtaloiden kokemukset eivät rajoitu vain allasevakkoihin vaan yhtä hyvin kaikkiin meihin riippumatta "allaspeikoista" tai muista jokilaaksojen kohtaloista. Kaikki elämämme ongelmat ja julmatkin kohtalot eivät selity yhdellä ilmiöllä tai edes niitä tietokoneen avulla klusteroidenkin. Niiden summa on oman aikamme tapa nimetä kirjanikin - "Ex scriptis quaerere nexus absentes"

Kaikesta tästä kokemastani huolimatta Suomi on edelleen mailman onnellisin maa ja meidän onnemme lepää kyvyssämme elää itse ja antaa muidenkin elää lähtemättä puuttumaan sellaiseen, jossa itse kehittämämme keinoöly ei ole vielä mukana oikea-aikaisesti ja silloin ilman sen suurempaa dramatiikkaa. Myöhemmin tulee olemaan toisin ja usein jo onkin. Opin tämän läksyni kiertäen Savoia lapsena ja lausuen heille runoja jo alle kouluiän. Näistä hetkistä oli hyvä käynnistää muistelmansakin ja jatkoa sitä vaiheeseen, jolloin myös globaali maailma oli tullut tutuksi ja sen vihreät niityt, slummit sekä öljyllä voideltu Silkkitite sen päästä päähän kulmien ja ennustaen raportissaan Neuvostoliiton tulevan kohtalonkin.

Nyt elämme näiden suurten tapahtumien jälkiaallolla ja oma vaatimaton osuuteni on vain koota 75 vuotta täyttäessäni jo kirjoittamani kirjat, noin 150 suurempaa ja laajempaa sekä suuri joukko pienempiä sekä koskaan suurelle yleisölle julkaisemattomia poikkitieteisen tiedeyhteisön minulta tilattuja usein juuri monitieteisiä töitäni. Median avustus siinä rinnalla oli sukuni perintöä Itä-Savosta ja sen maakuntalehdestä sekä työskentelynä Oulun yliopiston maantieteen laitoksessa Kalevan kirjapainon talossa. Nämä ja digiajan tulo yhdistävät omat työni IASP:n ja AURP:n verkostoissa globaaleiksi siinä missä johtamani ohjelmat jokilaaksoissamme "European Rivers Network" ja "Sustainable Development of China" (SUSDEV CHINA). Työskentely hallituksemme määräyksestä samaan aikaan Korkeakoloneuvostossa piti minut liikkeessä aina eläkepäiviin saakka yliopistojen opettajan (Oulu ja Turku) ja tutkimuslaitoksen tutkijan (Luke) töitten ja rutiineitten rinnalla.

Omat jokemme, ne viimeiset oli lopulta suojeltu ja ympäristöministeriö lopulta sekin perustettu. Karvalakkilähetystöt Lapista Helsinkiin palkittu heidätkin Urho Kekkosen aikana. Maailman onnellisin maa kykeni jatkamaan myös vaiheessa, jolloin edessä oli EU:n ohella Natoon liittyen sekä sopeutuminen uuteen maailmanjärjestykseen samalla. Juuri nyt Lähi-Itää ja sotaa siellä seuraten. Sota suomalaisessa kulttuurissa ja historiassamme on todellakin hyvin moniselitteinen ja kulttuurimme keskeinen vaikuttaja vuosisadasta toiseen. Luonnonvaralaitoksemme voitiin yhdistää yhdeksi luonnonvarakeskukseksi (Luke) ja omat eläkepäiväni tuottivat Saksassa kustantaen (BoD) kirjan ja parhaimmillaan jopa kymmenkunta saman vuoden aikana. Kirjailijalle kustantaja on avainorganisaatio ja selittää osaltaan enemmän kuin mitä kirjan lukija ehkä on ajatellut kirjaa arvioidessaan. Sama pätee työntantajaamme yliopistoissa ja tutkimuslaitoksissamme. Tutkijan tai kirjailijan vapaus on veteen piirretty viiva. Riittävä määrä professuureja, poikkitieteinen joukko väitöskirjoja ja kustannustoiminnan tuntemus tekevät työstäsi lopulta omakustanteisen. Halusit sitä tai et kustantamon omistajanakin. Tässä merkityksessä huolesi vain kasvavat ja olet itse oman työsi vaikein kriitikko. Joskus jopa lapsesi siihen mukaan sitoenkin. Taustalla on suomalainen talonpoikainen tausta, jossa edellinen sukupolvi koulutti ja kasvatti lapsiaan.

SHORT SUMMARY

Kirjailija ja kustantaja ovat kiintoisa ja muuttuva ilmiö sekä. Sitä oli omalla kohdallani nyt 75 vuoden kynnyksellä syytä organisoida uudelleen ja tavalla, jossa pienkustantamo alkuaan Saksassa, luostarilaitoksen juurelle syntyneessä kaupungissa, oli syytä laajentaa Hampuriin painotaloineen ja samalla yleiseurooppalaiseksi toimijaksi. Se oli kasvanut kuin varkain Euroopan suurimmaksi alansa toimijaksi. Tuo luostarilaitoksen juurella elävä yhdyskunta juhli kaupunkineen vuonna 1951 syntyneenä juhlanamme kymmenes heinäkuuta.

”Sattumoisin” se oli samalla myös tarkalleen oma syntymäpäiväni ja oman sukuni juuret kokivat jo kirjoittamani surullisen hukkumisonnettomuuden juhannuksen 1850. Sekin oli aikanaan korjattava Krimin sodan aikoihin ja myöhemmin maailmansotien seurauksena. Sopeutettava 2000-luvun ja oman aikamme nopeasti uusiutuvaan elämään robotiikka ja tekoäly, digiaika painotalossa Itä-Savossa 1970-luvulla kotiuttaen samalla sekä (digiaika) ensimmäisenä Suomessa samalla painotalomme ja maakunnan palveluunkin. Toimiminen innovaattorina on monien samaan aikaan lomittuvien yhteistä moni- ja poikkitieteistä tulosta. Se ei ole sattumien summa ja vahinko. Olen järjestyksen ihminen enkä usko sattumaan. Koulutus ja kasvatust eivät synny sattumalta nekään.

Suuret ilmiöt ovat summa pienistä tapahtumista ja niiden ohjaaminen on usein juuri kirjapainotyön tuotetta vielä vuonna 2026. Oikoteitä lukemiseen ja kirjoittamiseen ei ole ja uusi teknologia on sitenkin vain rengin ja avustajan asemassa. Lapset kouluissamme on palautettava tähän tosiasiaan kännyköineen. Tosin erittäin nopean ja tehokkaan sellaisen avustajan (tekoäly) osaamisen hankkineena ja tätä oppia levittäen, meidän on opittavat myös käyttämään omia juuriammekin unohtamatta alkuperäisiä lähteitä ja niiden mukana hankittuja oppejamme. Algoritmien tuoma lisäys on luonteeltaan jo sukupolvien ikäinen. Puhumme sosiaalisesta pääomasta samalla.

Loikka tuntemattomaan muistuttaa lapsuuteni hölmöläistarinoita eikä niitä pidä toteuttaa sokeasti ja hukaten näin sosiaalinen pääomamme. Tässä Suomi ja Skandinavia on onnistunut hyvin siinä missä monet kohteet ympäri globaalia maailmaa. Niihin on vain osattava tutustua ja varoa sellaisia muutoksia, joiden tuhovoiman me jo tunnemmekin. Vuosi 2026 käynnistyi odotetulla tavalla ja olemme taas uuden edessä mutta vanhoin eväin sitä hoitaen.

Lokaali ja globaali kulkevat käsi kädessä ja vertikaalinen maantiede ei toki ole horisontaalista historiaamme. Yhteistyö on sen sijaan algoritmien kautta opittavaa ja ohjailtavaa poikkitieteistä uurastusta ilman oikoteitä. Se on omaa oppiani hakien ”Elämän Viisauden Kirjasta” Hannu Tarmion kokoamana. Toki tuettuna latinankielisillä viisauksillakin. Oma poikkitieteinen tausta on ainut keino hakea oikeat viisaudet oikeisiin kohteisiinkin. Oma laboratorio puutarhana.

Osa 3: Paluu johdantoon

Tämä kirja on kirjoittajansa järjestyksessä jo kolmas muistelmakirja hänen täyttäessään heinäkuun 10. päivä 75 vuotta. Se on sama päivä, jolloin hänen kustantajansa kotikaupunki Saksassa juhlii omia juhliiaan aina vuodesta 1951 alkaen. Jostakin oudosta syystä meillä on sama syntymäpäivä. Samalla kustantajani (BoD) on kasvanut ikivanhan luostarilaitoksen raunioista Euroopan suurimmaksi alansa

kustantajaksi. Kun olen alusta saakka ollut mukana tuossa minulle niin tutussa ja läheisessä kasvuprosessissa, luostarilaitoksen lampuoteja (verotettavia) muistuttaen juuriltani, kustantamon aikanaan Itä-Savossa omistaneenankin, yhteinen matkamme on ollut minulle erityisen mieluisaa seurattavaa. Toivottavasti minusta on ollut matkalla jotain apuakin. Poikkitieteisyys on monitieteisyydestä jalostettua ja sellaisenaan myös algoritmien ja tekoälyn oppejammekin.

Elämme aikaa, jolloin uusin teknologia ja "homo sapiens" -lajin tapa toimia täysin itsenäisesti muistuttamatta, kuinka "homo nexus" ihmisestä annettava kuvaus kulkevat rinnatusten. Se näkyy nyt myös kirjani nimessä. Se on tekoälyn ja oman pohdintani yhteinen tulos ja viittaa kirjaan, jossa oman aikamme kirjallisuus ja myös kuvataiteet, kulttuuri ylipäättään, on vaikeasti irrotettavissa takavuosien kuvitelmistamme kirjan ja luovan työn perinteisestä synnystä. Tämä muutos on vienyt vuosikymmeniä, mutta on tullut näkyvämmän pohdittavaksi vasta vaiheessa, jolloin se koetaan jopa ongelmana ja riskinä pitkästä kehityskaarestaan piittaamatta.

Kirjan nimi "kirjoittamaton kirja" viittaa omaan aikaamme. "Ex scriptis quaerere nexus absentes" on tapa avata portit oman aikamme kirjallisuuteen tai kuvataiteisiin, mutta sulkematta samalla sen vuosituhantista traditiotamme. Oma taustani ja aiemmat julkaisuni, noin 150 kirjaa ja tuhannet artikkelit ovat vain osittain tuotettu muiden kuin alan ammattilaisten luettaviksi sekä samaan aikaan myös rahoitettu tavalla, jossa rahoittaja saa myös poikkitieteistä tulosta panostukselleen kilpailuyhteiskunnan sisällä toimien. Tosin tutkijan on hänenkin ansaittava leipänsä. Ei kissakaan pelkällä kiitoksella elä. Yliopistomme ja korkeakoulut kouluttavat nyt moninkertaisen määrän tohtoreita mutta vanhoilla eväillä ja rahoituksella. Ei sellainen malli sovi edes kotosuomalaiseen maailmankuvaankaan. Naisten kouluttaminen vaatii samat panostekijät kuin aikanaan miestenkin.

Kirjoittaminen täysin avoimessa yhteiskunnassa ja sopeutuen uuteen käytäntöön kustantajineen ja markkinoitten ehdoilla, on ehkä keskeisin syy siihen, miksi tälle kirjalle on haettu tällainen nimi ja julkaisualusta samalla. Kirjoittaja ymmärtää omat rajansa ja lukija tiedostaa hänkin, mitä on voitu kirjoittaa ja mikä jää ainakin toistaiseksi vaikeaselkoisesti avattavaksi tai pidetään puolittain suljettunakin. Tämän avaaminen olisi kahdenkin kirjan vaativa tehtävä mutta löytyy kyllä tutustuen lähdeluetteloni kirjallisuuteenikin.

Poikkitieteisen työn ammattilaiselle tässä ei ole mitään kummallista. Harva teksti avautuu meille kaikille samassa asussa ja kuvataiteissa käymme joskus hyvinkin piinallista keskustelua sen sisällöstä. Takavuosien ja vuosisatojen kohdalla mystinen ja mytologinen kieli ja kuvitus ovat tuoneet tulkintaamme oman usein vieläpä hallitsevan asunsa, kun sen sijaan nyt kirjoitettava tai kuvitettava, tekoälyn tukevana, ei voi piileksiä kielellisesti tai kuvittaen menneen maailman mytologioitten ja uskomusten piiloviesteinämme. Sitä tiedemies tutkijana ei voi hyväksyä kohdallaan ja tekoälyksi kutsuttu robotiikka ei pidä aihetta edes keskustelun arvoisena.

Jos olet lukenut (Prof, Phd, ScD, Dart) dosentti ja kirjailija Matti Luostarisen henkilötiedoista ja toiminnasta hänen kotisivunsa (www.clusterart.org) kautta tämä esipuhe ja esittely noudattaa hänen virallista ko. kotisivun tekstiä ja on siten sinulle entuudestaan tuttu. Sen sijaan tämän hänen viimeisimmän keväällä 2026 julkaistun kirjan sivuilla tätä on muokattu vastaamaan ko. hetken ja viimeisimmän kirjan

edellyttämää esipuhetta. On kuunneltu ehkä myös taustaääniä, tekoälyn toiveita-kin? Väite ei pidä paikkaansa.

Mukana ei ole käytetty algoritmeja eikä tekoälyä. Syynä on ko. tekstin vaatimus pysyä oikeassa ajassa sekä kirjailijana nyt paremmin tunnetun poikkitieteisen tutkijan, tiedemiehen ja etenkin yliopistokaudellaan opettajan henkilöön sekä uusimpaan tietoon kirjassa, joka on syntyessään keväällä 2026 nyt pääosin kirjailijana toimivan Luostarisen henkilökohtainen eikä koneen kirjoittama kirja sekä sen esipuhe. Esipuheessa mainitun tekoälyn tekstit ovat nekin pääosin Luostarisen omasta tekstistä sekä siirretty tähän aikaan ja samalla vastaten kirjoittajan, ei koneen hänestä hakemaan ”robottitietoon”.

Näin siksi, ettei robotiikalla ole omana aikanamme vähäisintäkään mahdollisuutta tutustua kyseisen henkilön runsaaseen ja reaaliaikaiseen kirjallisuuteen, saati sellaiseen tekstiin, joka on tuotettu tiedeyhteisön sisällä ja hyvin rajallisen lukijajoukon käyttöön usein juuri tilaustutkimuksinamme. Valtaosa etenkin tutkimuslaitosten työstä on tällaista luonteeltaan.

Professori Matti Luostarinen on syntynyt vuonna 1951 Iisalmessa ja väitellyt Oulun yliopistossa filosofian tohtoriksi (1982) Turun yliopistossa valtiotieteen tohtoriksi (2005). Myöhemmin noiden tiedekuntien nimeä on muutettu paremmin omaa aikaamme vastaavaksikin (luonnontieteinen, yhteiskuntatieteinen). Luostarinen on siten ns. poikkitieteinen tutkija ja tohtori ylittäen näin myös aikanaan opinnoissaan tiedekuntien aiemmin hyvinkin jyrkät rajat (vrt. suuri tieteen sota – Big science war). Se ei ollut tuon tieteiden sodaksi kutsutun ilmiön aikana lasten leikkiä. Oli turvettava myös oma ja perheen toimeentulokin. Sota oli avointa ja julmaa leikkiä ihmisten toimeentulolla ja mielenterveydellä. Samalla uudet sukupolvet joutuivat kohtaamaan muuttuvan yhteiskuntamme menneitten vuosien traumatkin.

Tämä koski luonnollisesti myös väittelijän suorittamia alempia tutkintoja ja niiden rakenteitakin. Poikkitieteisyydellä tarkoitetaan muuta kuin monitieteisyydellä tai tieteiden välisellä, oloonkin että poikkitieteinen henkilö tulisi olla myös virallisemmin tutkijana väitellyt sekä luonnontieteissä että ihmistieteissämme Suomessa ja globaalisti aihetta käsitellen ja käyttäen.

Niinpä tutkijana, tutkimusjohtajana ja professorina sekä dosenttina Luostarinen on työskennellyt ja työskentelee edelleen lukuisissa yliopistoissa ja tutkimuslaitoksissa sekä on luennoinut yli sadassa yliopistossa ympäri maailmaa. Tiedepuisto-toiminnassa (AURP, IASP) mukana toimivana tällainen myös yritystoiminnan ja suoran elinkeinotoiminnan tukeminen on lopultakin hyvin luonnollinen toimintaympäristö liki päivittäin vuonna 2026. Tästä kiitos uusimmalla teknologiallemme.

Luottamustehtävistä yliopistohallinnon ja tieteellisten seurojen ohella tärkeimpiä ovatkin juuri globaalit tiedepuistojärjestöt ja niiden todella työläät hallitukset ja asiantuntijatehtävät (IASP, AURP). Kansallisesti ja alueellisesti luottamustehtäviä on ollut sekä korkeakouluneuvostossa, maakuntahallinnossa (Häme), keskussairaalan valtuustossa ja hallituksessa (Kanta-Häme), valtuustossa ja hallituksessa (Forssa). Poikkitieteisen on syytä operoida myös tietoa välittäen ja integroiden eri laitosten välillä ja alueellisestikin. Akateeminen maailma on sitten kokonaan oma lukunsa.

Ideakilpailuissa Luostarinen on palkittu useita kertoja samoin kuin Suomen Valkoisen Ruusun ritarimerkillä. Kehitysjohantajana sama henkilö on työskennellyt sekä alueellisissa että lukuisissa kansainvälisissä suurohjelmassa ja klustereissa etenkin tutkimusohjelmia johtaen. Julkaisuja hänellä on yli 5000 tieteellistä tai popularisointia, esseemuotoista artikkelia, joista noin 150 monografisia kirjoja (ks. lähdeluettelo), professorin pätevyksiä samalla niitakin liki kymmeneen yliopistoon tai tutkimuslaitokseen sekä luonnontieteissä (natural science) että ihmistieteissä (human science). Kaikki ideakilpailujen innovaatiot on myös toteutettu pääsääntöisesti globaaleina suurhankkeina silloinkin, kun alkuperäinen on ollut alueellinen tai kansallinen (vrt. Agropolis Strategy). Henkilön mukana ja julkaisuutoimintana ne levittäytyvät paikallisista lopulta kansallisiksi ja globaaleiksi.

Pisimpään Luostarinen on työskennellyt kotiyliopistoissaan Turun yliopistossa (sosiologian laitos) ja Oulun yliopistossa (maantieteen laitos) sekä Suomen luonnovarakeskuksessa (LuKe) ja Suomen Akatemiassa, yhteensä yli 45 vuotta. Kun duunia hoidetaan samaan aikaan useammassa laitosympäristössä poikkitieteisesti, työvuodetkin tahtovat tuplautua.

Poikkitieteisessä työskentelyssä mukana ovat useammat laitokset tiedekuntineen. Tiedon leviäminen tapahtuu sekä horisontaalisessa että vertikaalisessa suunnassa. Tieteet poikkitieteisinä edustavat vertikaalitasoa ja kunnat, maakunnat ja valtiot horisontaalitasoa. Paikallinen ja lokaali sekä globaali ympäristö vaativat kokonaan oman kielensäkin kulttuureineen.

Luostarisen ensimmäiset julkaisut liittyvät Pohjois-Suomeen, Lappiin ja sen koskisiin, joista hän myös väitteli, tuoden samalla uuden "spatialisen identiteetin" käsitteen ympäristötieteittemme käyttöön ja tutkimukseen (Spatial identity in the face of environmental changes).

Julkaisut ovat ensimmäisiä poikkitieteisiä suomalaisia ympäristöpolitiikan ja -talouden sekä sosiologian alaan liittyviä laajoja raportteja ja metodisia suunnittelumaantieteen ja perinteisemmän luonnon-, kulttuuri-, talous- sekä sosiaalimaantieteen menetelmät yhdistäviä, aluemaantieteen lokaaleja ja globaaleja tutkimusohjelmia alkaen 1970- ja 1980-luvun alun rakennemuutoksen tulkinnessa ja uuden suunnitteluvälineistön käyttöönoton murroksessa.

Syntyivät uusi suunnittelumaantiede ja aluesuunnittelu menetelmineen (HUOM!) sekä digiajan ensimmäiset metodiset välineet ja megadatan käsittely rinnan Oulun tiedepuiston (science park) kehittymisen kanssa. Ekologinen klusteri (Ecological cluster), innovaatiopolitiikka (Innovation policy) ja klusteritaide (Cluster art) sekä hybridiyhteiskunnan tutkimus (hybrid society) käynnistyivät poikkitieteisenä ja -tieteisenä prosessina osana yhteiskuntamme paradigmaista, maailmankuvat muuttavaa vaihetta jo hyvin varhain.

Samalla kaupungistuminen ja kaupunkilaistuminen muutti koko aluesuunnittelun perustan uuden tietotekniikan myötä ja koskisodat päättyivät nekin koskiensuojelulakeihin ja ympäristöministeriön perustamiseen, muuttaen alan organisaatiotulevan ympäristöhallinnon perustaksi. Kaikki tämä tapahtui muutamassa vuodessa.

Kiintoisaa on, kuinka Luostarinen esitti jo tuolloin kuinka perustaa (ideakilpailu "Piste lin päälle") monitieteinen ympäristöinstituutti lijoen suistoon korvauksena

Kirjoittamaton kirja - Ex scriptis quaerere nexus absentes on professori Matti Luostarisen 75-vuotisjuhlavuoden juhlakirja ja samalla ainutlaatuinen matka yli seitsemän vuosikymmenen mittaiseen elämään, tutkimukseen ja kirjalliseen tuotantoon. Teos kokoaa yhteen lähes 150 kirjan, tuhansien artikkeleiden ja poikkitieteisen elämäntyön keskeiset teemat, joissa kohtaavat tiede, taide, teknologia, historia sekä uuden ajan tekoäly ja algoritminen ajattelu.

Kirja kulkee lapsuuden muistoista, suvun vaiheista ja suomalaisesta kulttuuriperinnöstä kohti tekoälyn, algoritmien ja Homo Nexuksen aikakautta. Samalla se tarkastelee tieteen murrosta, luovuuden uusia muotoja ja ihmisen paikkaa maailmassa, jossa paikallinen ja globaali, mennyt ja tuleva, ihminen ja teknologia kietoutuvat yhä tiiviimmin toisiinsa. Tämä juhlakirja on kertomus elämäntyöstä, joka ei tyydy etsimään vastauksia, vaan rohkaisee lukijaa löytämään myös ne yhteydet, joita ei ensisilmäyksellä näe - ex scriptis quaerere nexus absentes.

BoD

9 789528 075615